

УДК 81'373.21:82-1

DOI: 10.18523/lcmp2522-9281.2023.9.121-139

Юлія Браїлко (*Iuliia Brailko*)

<https://orcid.org/0000-0001-5203-7479>

ТОПОНІМИ ЯК КОНСТРУКТИ МІЛІТАРНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ 2022–2023 РОКІВ

Abstract

TOPONYMS AS CONSTRUCTS OF MILITARY DIMENSION IN THE UKRAINIAN POETIC DISCOURSE OF 2022–2023

Background. *The onym dimension of artistic expression undergoes noticeable transformations under the influence of important historical events. The armed aggression of the Russian Federation, which began in 2014, and especially its full-scale period, could not help but affect the mentality of Ukrainians, and their literary creativity, and, accordingly, the selection, organisation and coding / recoding of linguistic means in lyrical texts.*

Contribution to the research field. *The author's scientific interests are focused on literary onomastics and the study of changes in the Ukrainian discourse of the modern era. The analysis of toponyms in the Ukrainian poetic discourse of the period of the full-scale armed aggression of the Russian Federation has not yet been the subject of close research attention. These findings raise intriguing questions regarding the extent of society's diverse speech response to the colossal tragedy.*

Purpose. *The purpose of this research is to investigate the peculiarities of the development of toponymy in modern poetic discourse using the example of the latest constructions of military dimension.*

Methods. *The article uses the sampling method, method of classification description, comparative-semantic method and contextual-interpretive analysis.*

Results. *Modern poetic discourse has significantly expanded its place-name dimension with the latest markers of the Russian-Ukrainian war, which*

are structured into the opposition “own – enemy” / “own – foreign.” The appearance of such precedent units is determined by an extralinguistic factor, and their choice is determined by the authors’ artistic guidelines and the personal perception peculiarities of the tragedy. The highest productivity in the construction of military dimension is shown by oconyms represented by the largest number of lexemes denoting the places of hostilities (Bakhmut, Beryslav, Burluk, Bucha, Borodianka, Brovary, Volnovakha, Vorzel, Horenka, Hostomel, Enerhodar, Izium, Irpin, Kakhovka, Kyiv, Konotop, Kramatorsk, Kupiansk, Manhush, Mariupol, Mariinka, Mykolaiv, Moschun, Olenivka, Oleshky, Okhtyrka, Romanivka, Soledar, Kharkiv, Kherson, Chernihiv, Shchastia, etc.), rear (Lviv, Chernivtsi, Uzhhorod, Ivano-Frankivsk, Ternopil), places where the enemy is located (Perm, Irkutsk, Rostov) and places where refugees are sheltering (Krakow, Warsaw, Lisbon, Cascais). It is natural that the toponymic constructs of the military dimension consistently actualize the semantics of martyrdom, suffering, and death, often against the background of sacralization.

Discussion. *We see research prospects in the continuation of the study of the open toponymic dimension of modern Ukrainian poetry as a powerful construct of the artistic understanding of war.*

Keywords: onym, toponym, oikonym, choronym, poetic discourse.

У статті з’ясовано роль топонімів у побудові мілітарного простору сучасного українського поетичного дискурсу. Визначено основні розряди цих власних назв-конструктів, які структуруються в опозицію «свій — ворожий» / «свій — чужий» та здебільшого актуалізують семантику мучеництва, страждання, смерті, часто на тлі сакралізації. Простежено напрями реалізації набутих упродовж повномасштабної збройної агресії РФ конотем і символічних значень топонімів, стилістичні засоби надання їм більшої експресії.

Ключові слова: онім, топонім, ойконім, хоронім, поетичний дискурс.

1. Вступ

Топоніми є семантично багатшаровими лексичними одиницями, функції яких не обмежуються локалізаційною. Ці власні назви можуть кодувати в собі екстралінгвальну інформацію різного обсягу, причому цей процес неспинний, він залежить від історичного, політичного, культурного, мистецького, наукового тощо розвитку суспільства.

Невичерпні ресурси для кодування й — особливо — перекодування топонімів має художній дискурс, а передусім його поетичний складник. «Поетична комунікація, — зазначає І. Приходько, — є непрямим дистантним видом спілкування між автором і читачем, яке здійснюється за допомогою специфічного коду — мови поетичного твору, яка відрізняється від мови прози (і загалом від непоетичної мови. — Ю. Б.) низкою ознак, головними з яких є обмежений обсяг, складна структура, насиченість словесними образами, невідповідність окремо взятих слів їх словниковим дефініціям. Для успішного розуміння поетичного коду адресат повинен володіти достатнім рівнем “дискурсивної компетенції”, яка передбачає знання не лише мови, а й екстралінгвістичних чинників (конкретних історичних умов створення поетичного тексту, атмосфери, характерної для суспільства тієї епохи, біографії автора, літературознавчих тенденцій тощо), які могли вплинути на автора під час написання поетичного тексту» (Приходько, 2018, с. 51).

2. Теоретичне підґрунтя дослідження

Незважаючи на створення потужної теоретичної бази внаслідок продуктивних наукових пошуків у царині художньої топонімії, які не припиняються (див., наприклад, опубліковані протягом останніх років праці Е. Боевої (Боева, 2018; Боева & Єгорова, 2022), Ю. Браїлко (Браїлко, 2018), С. Галаур (Галаур, 2019), Н. Лукаш (Лукаш, 2021), Г. Мельник (Г. Мельник, 2019), М. Мельник (М. Мельник, 2019) й ін.), аналіз географічних назв у сучасному українському поетичному дискурсі ще не став предметом пильної дослідницької уваги. Побіжно роль топонімів у рамках вивчення інших образних маркерів воєнного хронотопу в новітній поезії висвітлила Л. Петренко (Петренко, 2022). Порушена проблема є актуальною, адже не потребує доведення факт, що онімний простір художнього мовлення зазнає помітних трансформацій під впливом важливих історичних подій. Розпочата 2014 року збройна агресія Російської Федерації, а особливо її повномасштабний період, не могла не позначитися і на ментальності українців, і на їхній письменницькій творчості, і, відповідно, на доборі, організації та кодуванні/перекодуванні мовних засобів у художніх текстах.

Мета пропонованої розвідки — дослідити особливості розвитку топонімії в сучасному поетичному дискурсі на прикладі новітніх конструктів мілітарного простору.

3. Методи та матеріал дослідження

Матеріалом нашого дослідження стали українські поетичні твори від кінця лютого 2022 р. й до сьогодні, тобто періоду повномасштабної війни. Їх дібрано з різних джерел — виданих антологій (Сидоржевський, М. О. (Ред.). (2022). *Весна озброєна. Антологія воєнної лірики*. Ліра-К.; Білик, Г. (Ред.). (2022). *У серці — Україна: поезія, проза, есе, історії з життя, статті, інтерв'ю*. ПНПУ імені В. Г. Короленка; Сливинський, О. (Ред.). (2023). *Поміж сирен. Нові вірші війни*. Віват) і збірок віршів (Повалєва, С. (2022). *Мінлива хмарність з проясненнями*. Віхола; Вишебаба, П. (2023). *Тільки не пиши мені про війну*. Видавництво Однієї Книги), відкритих інтернет-ресурсів (літературних сайтів (litgazeta.com.ua, nsru.com.ua, mala.storinka.org та ін.), сторінок письменників у соцмережах тощо). До аналізу залучено тексти різної художньої цінності з огляду на мету розвідки — вивчити особливості нового осмислення/переосмислення топонімів у час народної трагедії крізь призму поетичного світосприйняття й особистих життєвих вражень митців.

Для вивчення топонімів у сучасному поетичному дискурсі застосовано комплекс методів. За допомогою методу вибірки сформовано картотеку таких власних назв. Засадничими для їх дослідження стали метод класифікаційного опису (вибраний для диференціації встановлених пропріативів), зіставно-семантичний метод (дав змогу виявити конотативні компоненти в значеннєвій структурі топонімів) і контекстуально-інтерпретаційний аналіз (дав змогу простежити реалізацію стилістичного потенціалу та прагматику власних географічних назв у поетичних текстах).

4. Результати дослідження

Збройна агресія РФ, особливо періоду повномасштабного вторгнення, спричинила помітні зміни в українській мові, активізувавши неологізаційні процеси в лексиці та семантиці, як-от продукування вторинних номінацій осіб, причетних до воєнних подій (Баган, 2023). Ці зміни не оминули й ономастичний простір, наприклад, спостерігаємо з'яву в українських топонімах прецедентних значень, об'єднаних семантикою трагізму та/або героїзму. Зокрема, залежно від становища на фронті й подій у тилкових населених пунктах, набувають нових конотацій ойконіми, а деякі з них перетворюються на словесні символи (*Буча, Ірпінь, Маріуполь* — символи нелюдських страждань і геноциду українців, *Чорнобаїв*

ка — слово-мем, символ «недолугості російських військових» (Піддубна, 2022, с. 183) та ін.). Передбачуваними є результати проведеного у квітні 2022 р. вільного асоціативного експерименту, відповідно до яких назви міст *Буча, Гостомель, Харків, Маріуполь*, а також хороніми *Донбас, Україна* ввійшли до структури асоціативного поля концепту ВІЙНА (Близнюк & Скидченко, 2022, с. 22). «Страхіття воєнних злочинів, здійснених російськими військовими в низці українських міст, позначилися тим, що в мовленні українців [...] назви *Буча, Ірпінь, Ізюм, Маріуполь, Харків* та ін. не лише стали прецедентними, а й набули символічного навантаження з актуалізацією сем “нескореність”, “страдництво” [...]» (Піддубна, 2022, с. 184–185).

1. Структура мілітарної топонімії в сучасному поетичному дискурсі

До конструювання простору нинішньої російсько-української війни поети залучають топоніми різних розрядів, що структуруються в опозицію «свій — ворожий» або «свій — чужий» («чужий» простір тут об’єднує локус агресора та локус біженців). Територія воєнних дій може бути репрезентована локально — ойконімами, спектр яких широкий, а може окреслюватися хоронімом *Україна* й — більше хоронімом *Європа*, пор.: *Тут тобі і Куп’янськ, і Рогачик, / Берислав, Олешки, і Бурлук, / І за кожним містом серце плаче, / З селами не хочеться розлук* (О. Габович); *Україна занурилась в морок. Війна* (Р. Харитонова); *Згодом чмобіки із російської глибинки / захищали славу і честь ерефії на території України, / гідно підхоплюючи естафету гарматного м’яса* (В. Коскін); *Бо я зараз ось тут, в самім пеклі Європи, / І не знаю, чи є десь на світі ще рай, / Бо я зараз ось тут, рию словом окопи, / Захищаю, як вмю, свій залюблений край* (Г. Синьоок); *У двадцять першій столітті, в Європі, / дружба між нами починається вдосвіта, / тоді коли й сирени повітряних тривоги. / Не встигну розплющити очі, читаю одразу, / які ж це зараз міста під обстрілом / і хто з моїх друзів сьогодні ще там* (І. Вікирчак).

Найчастотнішими є ойконіми, якими марковано:

- місця бойових дій (*Бахмут, Берислав, Бурлук, Буча, Бородянка, Бровари, Волноваха, Ворзель, Горенка, Гостомель, Гуляйполе, Энергодар, Ізюм, Ірпінь, Каховка, Київ, Конотоп, Краматорськ, Куп’янськ, Мангуш, Маріуполь / Марік, Мар’їнка, Миколаїв, Моцун, Оленівка, Олешки, Охтирка, Романівка, Соледар, Харків, Херсон, Чернігів, Щастя* та ін.);

- тил (*Львів, Чернівці, Ужгород, Івано-Франківськ, Тернопіль*). Зазначимо, що ідентифікація цих міст як тилових не зумовлена екстралінгвальною інформацією, а ґрунтована на аналізі художнього дискурсу, хоча й у ньому спостерігаємо поодинокі приклади, які підважують нашу класифікацію: *Витримай, Львово, витримай! / Тилу нема ніде* (Л. Перлулайнен);
- місця перебування ворога (*перм, іркутськ, ростов*);
- місця прихистку біженців (*Краків, Варшава, Лісабон, Каїшайш*).

У створенні мілітарного простору активно задіяні також хороніми (*Донбас, Приірпіння, Великий Луг, Дике Поле, Схід, Україна, Росія, Білорусь, Європа* та ін.), зокрема й мікрохороніми — назви міського простору (*Салтівка, Харківський масив, Оболонь, Дарниця, Лук'янівка, Поділ, Позняки, площа Софіївська* тощо), гідроніми (*Дніпро, Азовське море, Чорне море, Сіверський Донець, Донець, Ірпінь, Лугань, Торець, Аїдар, Інгулець, Буча, Лопань, Бахмутка, Ворскла*), подеколи дендроніми (*Рудий ліс, «Крейдова флора»* й ін.), ороніми (*Донецький кряж, Болдині гори*), пенінсулонім *Крим* та інсулонім *острів Зміїний*.

У поетичних творах досліджувані топоніми виявляють передусім локативну й подієву семантику та функціують як текстові й паратекстові елементи — у заголовках (назви віршів *«Маріуполь»* П. Вишебаби, В. Клічака, О. Діхтяренка, *«З Маріуполя»*, *«Псальма Бучі»* В. Махна, *«До Маріуполя»* Н. Попко, *«Говорить Маріуполь»* Н. Бідненко, *«Зелений чай. Буча»*, *«Гостомель»* О. Коцарева, *«Я — БУЧА!»* А. Листопад, *«Бахмут»* Н. Диб'як, *«Соледар»* Р. Жаркової, *«Чернігову»* Н. Гармазій, *«Незламний Херсон»* Т. Комлік, *«Звільнений Херсон»* О. Габовича, *«Присвячую дітям Маріуполя»* К. Єгорушкіної тощо) та в епіграфах-присвятах, як-от *«Мойй Чернобаівці»* (Г. Бокшань), *«Незламному, нескореному, непереможному Маріуполю»* (Л. Пронь).

II. Номінативно-локалізаційна функція

Сучасні поети часто вдаються до більш чи менш розлогих розповідей або згадок про події російсько-української війни, які спричинили появу в топонімах конотативних компонентів із семантикою трагізму. У такому разі географічні назви виконують номінативно-локалізаційну функцію: *Тоді наше з нею / рідне місто Харків / росіяни взялись обкидати ракетами / рівно о 23 годині / навіть жартували, що / 23 година за харківським часом / може настати / в будь-якому місті й селі, / будь-коли, / миті тиєї,*

як туди / *прибуде російська ракета* (О. Коцарев); *3 бородянки*¹ щойно вибили росіян (Д. Лазуткін); *Звільнили рідний наш Херсон / Від людством проклятих рашистів!* (Т. Комлік); [...] *вибач що / я загинув під Бахмутом* [...] (О. Ільченко); *На початку квітня дізналася, що в Миколаєві, в ОДА / під завалами загинула моя знайома. / [...] / Вона була поеткою, її звали Надія Агафонова* (А. Грувер); [...] *ти нічим не можеш їй зарадити / отій смертельно красивій жінці / смертельно самотній від останніх днів зими / коли на підступах до Чернігова загинув / її коханий* (Б. Гуменюк); *Сніг пішов. / Друг загинув під Бахмутом. / [...] / Сніг пішов, у Херсоні знову знайшли катівню* (Т. Власова); [...] *є ще Горенка, / Де бабуся пече паски / Просто неба* (Н. Яніцька); [...] *вірять мамі Любі — / її син охороняв чугуївський міст, зараз розміновує Рудий ліс* (І. Мостепан); *біля парку «щасливий» / залатали дах / клапком неба / у формі літери Г / і сидять вдвох сміються* (О. Коцарев, вірш «Гостомель»). Ця ж функція стає домінантною у й метафоричних рефлексіях трагедії, наприклад: [...] *поезія померла її закатували в Бучі / й кинули в каналізаційний люк голою загорнули в украдений килим і залишили / при дорозі / і перед тим авжеж довго твалтували / тому й нема більше слів* [...] (Е. Євтушенко).

Зазвичай топоніми залучені до побудови горизонтальної моделі мілітарного простору, однак іноді відбувається й побудова вертикальної, на зразок: ...*Поки ж над «Щастям» / знову нависла / Хмара свинцева — / чорна, зловісна...* (О. Архангельський); *То не грім в небесах — / Гул війни сіє жах, / Посивіли над Києвом хмари* (Я. Черногуз); *Над Каховкою скрегочуть колісниці, / Чи Георгія, чи впертого Іллі* [...] (М. Романюк); *Сонце зійшло над Азовом / Вітер над дюнами дме* [...] (С. Вакарчук).

Безперечно, номінативно-локалізаційна функція первинна для топонімів, але навіть за умови реалізації передусім її багато власних назв українських населених пунктів у поетичному дискурсі актуалізують набуті нещодавно конотативні компоненти, об'єднані ядерними «смерть», «знищення» («страждання», «біль», «бомбардування», «обстріли», «російська агресія», «війна», «руйнування» тощо): *Чи закрите небо над Україною / Для лелек, що летять зі сходу і півдня? / [...] Як же вони долетять додому? Над Волновахою? Над Маріуполем? / [...] Як же вони моститимуть гнізда / У Ірпені, у Бучі, в Гостомелі?* (О. Ірванець); *Все, що трапилось*

¹ Цитати подаємо відповідно до оригіналу. Написання власних назв із малої літери є стилістично зумовленим порушенням орфографічної норми, властивим модерним і постмодерним поетичним творам.

*в Краматорську, залишитесь там. / Із чужинським статутом не про-
буї зайти в наш храм (П. Вишебаба); [...] Тані із Маріуполя буде наза-
вжди сім. / [...] Сам на землі лишився батько синів з Ірпеня (Г. Кривська);
Дівчинка з Мар'їнки рятує останнє — Пепу [...] (М. Романюк); [...] я з Маріуполя, мені вісім [...] (О. Бевзюк).*

III. Семантичні приращення й стилістичні особливості

Показово те, що для топонімів, які до повномасштабного вторгнення були носіями широких фонових знань, для реалізації в поезії набутих упродовж 2022–2023 років конотацій потрібен відповідний контекст: *За-
крийте небо над Києвом! / Над Бучею, над Ірпінню, / Над Харковом, над
Дніпром, / хай нам з Висоти повіє / Божим теплом і добром!* (Л. Степо-
вичка); *На Донбасі міста не прокинуться від сирени [...]* (П. Вишебаба);
*Висотка впала там, де Оболонь, / у Дарниці розплавилось каміння. /
Травмовані Лук'янівка й Поділ, / немов додаток до офортів Гоїї* (В. Ба-
зилевський). А ось власні географічні назви, які донедавна не були ядер-
ними компонентами ні загалом узуального, ні художнього дискурсу, ви-
являють новітні змістові приращення більш самостійно, стаючи «своє-
рідними айсбергами» конотем і «наративів, у яких читач є достатньо
компетентним» (Маліцька, 2023, с. 47). Крім того, вони можуть бути ак-
туалізаторами семантики трагізму в інших онімах, як, наприклад, про-
пріатив *Маріуполь* у вірші І. Вікирчак: *Оля в Дніпрі. / Аня в Одесі. / Юля
у Харкові. / На щастя, в Маріуполі у мене нікого нема — / на щастя, /
інакше серце б так само вибухнуло — / воно ж замале, / аби витримати /
Маріуполь.*

Поширеним у поетичному вжитку топонімів-маркерів сучасного мілі-
тарного простору стало оприявлення семи 'вогонь', яка сигналізує про
руйнівну дію зброї: *Довгі пояснення і надмірні, і марні, / поки згустки
пекла викашлює Марік, / поки нічний вогонь розитатовує Харків* (К. Ка-
литко); *На тім кінці, в далекому Сургуті, / відомо свасі, що зірвали міст
/ в Росію, що палає Маріуполь [...]; Згоріло Щастя вщент* (А. Царук);
Горить наш Харків, Київ і Херсон! (В. Малишко); *Очам не вірю: Київ
у диму, / Спалахують будівлі і дерева...* (Я. Черногуз); *Кров'ю захлина-
ється Авдіївка, / У вогнях пекельних замерза* (Н. Дзюбенко-Мейс); —
Горів Житомир, бомбардували Овруч (О. Клименко); [...] *Горить роз-
терзаний Ірпінь* (В. Губарець); *А Харків наш, опалений форпост [...]; Он
за вікном північна Салтівка димить [...]* (Н. Талипова); *Козаровичі, по-*

иматовані вогнем, / Потоптані, знесилені і босі (О. Горголь-Ігнат'єва);
В серці моєї країни / Знову спалахує ватра. / Люба моя, **Україно**, / Як зупинити втрати? (С. Ніколаєвська); Ніколи уже не буде тихо і темно / по тому, як тут ночами горіла **Європа** (К. Калитко).

Семантику страждання, прецедентними носіями якої є ойконіми, часто доповнено конотемою 'незламність': *Іменем річки назвали його — / Це невпокорене місто. / Бах-мут — немов вибуховий вогонь. / Бах-мут — звучить урочисто* (В. Клічак); *Наскрізь порохом весь пропах, / Жив нескорений Маріуполь!* (В. Власюк); *Незламний, величний, могутній Херсон, / Стояв ти на смерть до кінця відчайдушно!* (Я. Ткачівський); *Та у пеклі цих страждань-терпінь / Все ж стоїть золотoverхий Київ, / Буча, і Гостомель, і Ірпінь; [...] Суне ворог на нас! / Він цілком вже розкрився / У суті своїй. / Але ти не схилився, Києве мій!* (О. Ірванець); *Незламні Суми, Харків, Київ, / Чернігів шле палкий привіт!* (С. Гейко); *Палахкотить в огні Чернігів, / Гукає зайдам: «Не здаюсь!...» / [...] / Прибій у теплім морі хлюпає, / Пшениця зріла у полях / І непокірний Маріуполь / Дививсь обвуглено на шлях* (В. Губарець); [...] беру до рук щітку для волосся / «зроблено в Харкові» — пишуть / значить, довго служитиме, думаю / як Харків — стійке / аж хочеться сказати — вічне [...] (Л. Якимчук); *ми заверли в перехрест надії / під прицілом чужинців-братів / я Черкаси Житомир я Київ / я Херсон Миколаїв — стоїм* (Л. Паламарчук).

У досліджуваних назвах поети актуалізують також семантику звуку / відсутності звуку (мовчання), зумовлених а) зовнішніми чинниками (*Звірний гул пронісся над Сумами* (С. Петренко); *Небо гримить над Азовом / Ворог гарматами б'є [...]* (С. Вакарчук); *Що ж ти, Надієчко, мовчиши? — / Ірпінь «не в зоні»* (Н. Фурса); *«Тиша відспіває мертвих із Маріуполя»* (Є. Юрченко); б) внутрішніми, у такому разі творяться антропоморфні, а також зооморфна метафори, як-от: [...] *Бородянка і Гостомель-побратим / Порушать тишу стогоном болючим. / Демидів враз прокинеться від сну, / Від болю ран ворожих окупантів. / На повні груди крикне: «Я живу!!!»* (О. Горголь-Ігнат'єва); *Суцций. Німий. Найжачений / Київ нічний* (В. Базилевський); *Ревів Азов: із мене пий! — / і вирви душ і тіл кропив, / й ропою застрягав між віями* (Н. Фурса).

Антропоморфна метафора, за нашими спостереженнями, загалом є одним із провідних засобів поетичної інтерпретації топонімів. Олюднюючи їхніх референтів у досліджуваних нами текстах, письменники найчастіше актуалізують соматичну лексику, описуючи:

- фізичні ушкодження: [...] *Я рани витру Харкову й Дніпру* (Р. Салахутдінов); *Підніме очі закривавлений Ірпінь* / [...] / *Чоло наступить древній наш Лютіж* / *Поранений, обстріляний, побитий* (О. Горголь-Ігнатєва); *Стікає кровію Гостомель* [...] (В. Губарець);
- фізичні реакції на страждання (сльози, сивина тощо): *Почорніли від диму серця, плаче Бахмут* [...] (М. Романюк); *Йому* (Ірпеню. — Ю. Б.) *плече підставить сива Буча* (О. Горголь-Ігнатєва); *Стогнуть Буча, Гостомель, Ірпінь, / проклинають московщину дику...* (Л. Пронь);
- частини тіла: [...] *Я дивлюся в зіниці Гостомеля й Бучі* [...] (М. Романюк); *Мій зранений, мій зболений Чернігове, / В твоїх очах не бачив я сльозу* (М. Будлянський);
- фізичний стан сну: *Річка Ірпінь заснула, головою вербовою / примостившись на зігнутому лікті / вигину русла. / Її сон нестримний, нестерпний досі сниться / з відображень убитих українців, / а над ним летять лелеки, розстріляні / російськими бурятами / і всякими різними адигейцями* [...] (В. Коскін).

Антропоморфна метафоризація топонімів оприявнює в поетичних текстах і значення «жертва тяжкого злочину/злочинів»: *І я згадав, як у цей час, коли розпускаються дерева, / о четвертій мене будили птахи у зарізаному Ворзелі — / я сонний ішов полем до озера в зарізаній Бучі поряд* [...] (М. Лаюк); *Я — БУЧА! Мене — твалтували! / На Ваших, Панове, очах! / [...] / Я — Буча... Мене розстріляли! / На вулицях рідних моїх... / [...] / Я — Буча. Мене катували! / В підвалах. У власних дворах!* (А. Листопад); *Буча ка-то-ва-на...* (В. Коваленко); *Почує це Іванків — сивий дід. / Вони його живого розпинали, / Він навіть не стогнав, він гордо переніс. / Його тортури дикі не зламали* (О. Горголь-Ігнатєва).

Поети репрезентують референтів власних назв українських локусів і як суб'єктів дії «убити ворога», наприклад: *Ба, лексикон який убогий, / В душі — ні сорому, ні сраму. / Його перемолола Буча* (Р. Любарський); *Воно хоче зайти сюди «асвабадітелем». / «Утоплю!» — Ворскла. / «Удавлю!» — галушка* (Г. Білик).

Масштабність, загальність української трагедії підсилена вживанням топонімних маркерів воєнного простору у формі множини: *Сіра мла, чортизна колотнечі / Ірпінів, Бородянок і Буч* (О. Кушнір); *Діточки наші! Небесні ангелики! / Ось ви у вирій злетіли над Бучами* (О. Гунько).

Тенденцією сучасного поетичного дискурсу є надання українському простору, маркованому ойконімами, виразних інфернальних конотацій,

зокрема встановлення зумовленого подієвим чинником зв'язку референтів власних назв із пеклом, Сатаною, кінцем світу тощо: *Брід-перебрід через річку в Романівці* — / брама із пекла, де душі ячать (О. Ірванець); *Сьогодні я прийшла із Волновахи* / крізь коридори пекла і прощань (А. Царук); [...] *А зараз — тлін, пільма, ніхто не дихає, / Горить земля, палає море, це в Маріуполі* / Серед садів і квітів — пекло упирів? (Г. Чернієнко); *Нащо йому той пекельний Бахмût* ²? (В. Клічак); ...*А серце вторить гук новий: / Херсоне, Бучо, озовись / із паці звіра...* (Н. Фурса); *Не спектакль, не жахливий сон, / а реальність стовпотворінь, / а справдешній Армагеддон: / Маріуполь, Херсон, Ірпінь* (В. Базилевський).

Спостерігаємо й надання українським просторовим об'єктам контекстуальних співзначень протилежного плану — сакральних, які поглиблюють семантику страждання. Це може відбуватися, наприклад, через експлікацію замість номінування певної частини української території бібліїзмів, наприклад екстралінгвального символу людських мук, важких випробувань — ороніма *Голгофа* (*Ти чого їще, Боже, ждеши?* — / *Тут Голгофа на кожнім кроці* (Н. Фурса, вірш має присвяту «Захисникам Азовсталі»); *На вулицях та на полях / з'являлись нові Голгофи* / тільки кулі замість цяхів / тільки артилерія замість списів (М. Кривцов)) або назви сакрального для всіх християн локусу — місця народження Ісуса Христа (*Але, знаєш, / і 25-го і 7-го Вифлеєм* / обстрілювали і бомбили. / *Нема ясел, нема янят, нема / перинатального центру, нема / дитячого садочка, нема / дитячого майданчика* (А. Дронь)). У поезії різних авторів зреалізовані й такі змістові приращення топонімів, як «місце присутності Бога / ангела / святого», «місце смерті Бога»: [...] *Ти не даєш їм відповіді, / Боже спаленого Євангелія. / Ведеш їх по трупах книжок / від Чернігова до Мангуша і Нікольського, / показуєш Маріуполь і горби «Крейдової флори»* (К. Міхаліцина); [...] *головне щоб ніхто тебе не застукав / тож махнувши рукою вдягаєш бронезилет / тут під Бахмутом герої усі / [...]* — *що ж, готовий Ти, Господи?* — *готовий!* (І. Андрусак); *Та Маріуполь бореться!* / [...] *Його породіль убивають, / Та їм за акушера — сам Бог* (О. Кіс); [...] *найпропущені мною сполучники / вам полегшать побачити Бучу / і почути тривожний дзвін / херувим в камуфляжній формі [...]* (В. Махно); *Вони теж тут разом із нами / святі на фресках київських церков / і тих понищених / усіма станаїлами світу / і тих*

² Тут і далі нетипові нарядкові знаки наголосу наводимо відповідно до оригіналу, див.: <https://nspu.com.ua/novini/vasil-klichak-vzhe-tvij-shlyah-ne-takij/>.

небагатьох які вціліли / **святі** нетутешніх країв / [...] / а потім у віці 21-му настав рік 22-й / і вони всі пішли **в бучу** / це коли там не було ні кореспондентів / ні зарубіжних делегацій / і там на спаленій вулиці / був собор всіх святих / і **василій великий** довго теж стояв і мовчав / зіперись на держак лопати / коло розкопаної ями із тими / у кого долоні / довіку тепер розпухли від будівельних стяжок / а **діонісій ареопагіт** / сидів біля спаленої автівки / з обгорілими тілами родини / яка хотіла та не змогла втекти / сидів і гортав сторінки своїх книг / він завжди носив їх із собою [...] (О. Хоменко); **Ось Господь**. Він був добрий. Він хліб між усіх розділив. / Звідкись родом — з **Ізюма, із Бучі, з Попасної**. / Він лежить у труні (М. Савка).

Подеколи поети, сакралізуючи маркований топонімом український локус, створюють опозицію «добро — зло» через протиставлення України й Росії: Є давнє зло. На ім'я **Росія...** / Є **острів Зміїний**, де у звитязі / 12 апостолів і месія / Не зрадили нені, землі та присязі (Р. Любарський).

Сакральні конотації можуть розгортатися й поступово, наприклад, у поезії П. Вишебаби «Маріуполь» це відбувається через експлікацію такого семантичного ланцюжка: душі → гріхи → спокута → невинність → рай → тіла, плоть → поховання → Страшний суд → пекло → мученик → Господній порятунок, пор.: У місті було нас сто тисяч душ [...] → тих, хто певен — гріхи його тягнуть в ад; → тих, хто спокутував → і тих, хто не знав провини: / якщо рай і є — для них там відчинено [...]. → У місті було нас сто тисяч тіл, / нездатних спинити залізних стріл [...]. І плоть від плоті від кожного — діти, → / яких ми ховали в дворі під плитами. → У місті було нас сто тисяч людей, / страшніше за горни Страшного суду, → за дев'ять кіл пекла узятих вкупі, — → місто-герой? — місто-мученик **Маріуполь**. → [...] це ми кричимо з-під землі вприпул: / «Врятуй наші душі, Господь, врятуй».

Топонім **Маріуполь** (і його структурні варіанти) узагалі посідає особливе місце в сучасному поетичному дискурсі з таких причин.

А. Ця лексична одиниця є репрезентантом синтезу символічних значень, які можна поділити на дві групи: перша — із семантикою страждання і смерті, як-от у проаналізованому вище вірші П. Вишебаби, друга — із семантикою героїзму («стійкість», «самовідданість», «патріотизм» тощо): Наш **Маріуполь**, воля, як зброя! / Люди, як море! Ці Люди — герої! / Люди зі сталі, люди відважні! / Страшно не вмерти — зламатися страшно! (Л. Лазурко).

Б. Ця лексична одиниця набула сакральних конотацій, зумовлених як екстралінгвальним (подієвим) чинником («мучеництво», «апокаліпсис»), так і лінгвальним (походженням: назва міста утворена від жіночого імені Марія, яке є й іменем Богородиці, тож у поезії нерідко наявний стійкий асоціативний зв'язок Маріуполь — Діва Марія): *Між двох тривог, в короткім сні, / я бачила себе між трупами / в могильнім рові в **Маріуполі**, / і тисяча **Марій страждених** / кричали в світ, кричали з мене, / кричали мною й по мені [...]* (Н. Фурса); *Місто **Марії**, наш **Маріуполь**, / Знищена мрія, зірваний купол... / [...] / Місто **Марії**, о, сили небесні, / З попелу цього місто воскресне!..* (Л. Лазурко); *Герой ти, ти — **місто Марії**, / Знайомий усім **Маріуполь** [...]* (Н. Попко); *Мату **Маріє**! Твоє ІМ'Я / В стражденим слові — **МАРІУПОЛЬ*** (А. Листопад); *Марія із **Маріуполя** на держкордоні з Польщею / Перечитує список із непростішого і непростішого. / [...] / **Марія** має тепер багато знайомих, ну, знаєте, звідти, / Куди дід перевозить човном і в дорозі цитує Гомера. / Ті знайомі говорять **Марії**: «І що з того, що ми померли? / У нас тут свій **Маріуполь**, бач, який гарний». / [...] / Помста в багажнику в неї холодна, важка, / але серце її гріє. / **Маріуполь** тим часом чекає. Чекає свою **Марію*** (М. Пономаренко). Цей топонім може мати й імпліцитний вияв через вербалізацію перифрази *місто Марії*, яка набула популярності завдяки пісенній творчості: [...] *Буде до віку стояти / Праведне **місто Марії** / Доки над гордим Азовом сонце встає* (С. Вакарчук); *Ті, що тримають на плечах **Місто Марії**, / стали сталевую кров'ю, крилами, крівлею. / З неба спустився Гаврііл, роззирнувся між руїнами, / мовить відчайсно: «Де жінка, що зветься **Марією**?»* (Г. Синьоок). Загалом ужиток перифрастичних еквівалентів топонімів не є унікальним явищем: їх використовують «як у живій розмові, так і в літературній мові, а також у художній літературі для уникнення повторів і для створення певного стилістично-комунікативного моменту» (Ганиева, 2021, с. 105), застосування цих одиниць «ще більше посилює ідейність та художній ефект твору» (Ганиева, 2021, с. 105).

В. Ця лексична одиниця є маркером межового українського топосу нинішньої війни: *Коли чорна тінь повстала від **Маріка** до Говерли, / ми билися, як востаннє. І вижили. І померли* (П. Вишебаба).

Установлення текстових паралелей між певними подіями різних воєнних періодів сприяє тому, що топонім-маркер давнішої події іррадіює свої прецедентні змістові прирощення на топонім-маркер сучасної події:

Скільки б нас не минуло, лишається у повітрі / невидима сила — / як остання ніч із побратимами / при церкві **в Базарі**. / Тобто, перепрошую, **в Оленівці**, / у бараці (К. Калитко); Кажемо **Бахмач**, а не **Бахм'яч**, / як проїжджаємо **Крути**. / Ворог проклятий, хоч плач, хоч скач, / Лізе, повзе до **Бахм'яту** (В. Клічак); [...] візьмеш кохану в груди / матір лишиш за порогом / на **Лисичанськ на Крути** / ...і крім тебе нікого [...] (В. Терен); **Герніка**. / **Ковентрі**. / **Алеппо**. / **Волноваха**. / Історії їхніх смертей / Вкладаються у звиклу схему: / Бомбардувальники та артилерія / Спочатку звільняють міста / Від театрів, лікарень, / Будинків-мурашників. / А потім голодом, спрагою, / Хворобами чи звичайнісінькими / Кулями та уламками від ракет / Звільняють також від людей (О. Кіс); у **Львові** часів війни, — потім напишуть вони, — / було потужне літературне середовище / [...] / збирались на літературні читання (бо що ще робити під час війни поетам!) / стільки тут їх опинилося нараз: / внутрішньопереміщених і зовнішньонестабільних, / як колись ненадовго у першу і другу, проїздом у Європу, / [...] / хоч тоді більше йшлося **про Прагу і Подєбради**, / **Варшаву і Мюнхен**, / але й цього разу теж говоритимуть **про Варшаву і Львів**, / **Чернівці та Ужгород, Івано-Франківськ і Тернопіль**, де стільки було їх нараз, тих поетів [...] (Г. Крук). Такий інтердискурсивний зв'язок можливий і за умови нульової експлікації топоніма-маркера сучасного мілітарного простору, наприклад, при проведенні паралелі «сучасні події — Троянська війна»: ••• **Цербер – пес чотириногий**, ••• / ••• **а Така – острів**. ••• / ••• **Як почувеш дзвін тривоги**, ••• / ••• **не питай, по кому обстріл**. ••• (П. Вишешаба); **І війна не Троянська**. / **Хоч війни / Всі подібні** — / **Мов кров**, — / **За Таку атака, чи ні** (Н. Попко). У разі ж паралелі між географічними назвами сучасних воєнних локусів відбувається не змістове прирощення якоїсь із них, а зіставлення за обставинно-подієвою ознакою: «**вона повідомила, що була в безпеці під час вибухів у Єрусалимі**», — / **заспокійливо каже фейсбук**. / «це добре», — **думаю я в Києві**. / **за вікном чути вибухи** (М. Пономаренко).

Один із найдієвіших засобів поетичного зображення трагічного — ампліфікація топонімів, від кількості яких напряму залежить ступінь конденсації відповідних емотивних та інших сем, пор.: **Я тил. Я підставляю дужі плечі / Бахмуту, Соледару, Ірпенню...** (Н. Войтович); **Я збираю своє життя до купи й вискакую надвір покликати на допомогу. / А там Гостомель, Маріуполь, Харків, Буча** (В. Криницький); **Не подаруй ублюдкам сучим / Ірпінь, / Гостомель, / Ворзель, / Бучу...** (О. Репіна); [...]

Харків / Київ / Одеса / Суми / Херсон / Чернігів / Тримаємося! (Н. Мащенко); [...] *ти показуєш мені свої шрами / і невидимі міста / оживають на їхній мапі / ось Київ і Харків / Тростянець і Охтирка / Ірпінь і Маріуполь / Рубіжне і Чернігів / а ось я* (О. Калініна); *Пливе кача, за ним – хрести, / ще ті, що Сеймом і Десною... / А вслід — з Лугані і Донця, / Торця, Айдару, Інгульця, / Із Бучі, Лопані, Бахмутки... / Усі в Дніпро — як до Вітця!* (Н. Фурса). Добір топонімів для моделювання ампліфікаційного ряду зумовлений художніми настановами автора (необхідністю створити риму, дотриматися певного ритму тощо) і, можливо, його біографією та особистим досвідом переживання трагічного. Зауважимо, що найчастотнішим компонентом такого ряду є ойконім *Маріуполь*: [...] *де моя мова? / у роті дитини із Бородянки / дитини із Маріуполя / дитини із Херсона / забитому землю / зрівняному із землею / похованому в землі / через два тижні після удару [...]* (О. Степаненко); [...] *де / скажіть / це Буча / Ірпінь / чи Маріуполь / де ці сотні могил* (О. Ільченко); *Приїдьте, гляньте на злочинства «брата» / до Маріуполя, Ізюма, Бучі...* (О. Гнатюк); [...] *я не мирна, не добра, не толерантна / до проклятої русні та васалів її / після Бучі, Маріуполя, Гостомеля, / Миколаєва, Харкова, Херсона* (Г. Сергеева). Ампліфікуючи топоніми, поети подеколи дають читачам певні події підказки з ключовою семою ‘насилля’, чим, з одного боку, зменшують обсяги актуалізації конотем відповідних пропріативів, а з іншого, — посилюють їх емотивність: [...] *перший раз мене вбили в Маріуполі / але я ж вічне прозріння і плач / вічна надія і повернення / вдруге не стало мене в Ірпені / перед тим мене вгальували / батьки були мертві але в розпачі / дивилися звідти на мене / та я повернулася / мабуть щоби бути / ураженою російським осколком / в Херсоні* (О. Ільченко); *Душе моя під березовим деревом / знерухоміла, обезголовлена, згальтована / задимлена, обездомлена, бездолена / черниця Чернігова / зчорніла у згарищах Харкова / очамріла в чанах Маріуполя / збезщечена в лісах Бучі й Ірпеня* (Г. Синьоок). Оскільки дослідники називають «емоційність основним критерієм оцінки поезії» читачами (Михальчук, Івашкевич, Ногачевська, Набочук, & Войтенко, 2021, с. 174), можемо виснувати, що вживання таких топонімних ампліфікаційних рядів найактивніше залучає адресатів і до осмислення, і до чуттєвого реагування на творений поетами образ російсько-української війни.

Продуктивними стилістичними засобами конструювання мілітарного простору є тавтологія (у тексті експліковано топонім і його твірну основу)

та паронімічна атракція (вербалізовано співзвучні топоніми або топонім і апелятив). Завдяки цьому відбувається мовна гра:

А. Лексична:

- свій локус ↔ ворог / локус ворога: *Я за тебе, Зміїний, колись ворогам поміщує. / Я колись тобі голову змія в руках принесу* (М. Романюк); [...] *радіотрансляція / [...] / розливається ніжністю / з Білої-Білої Церкви / де збили ракету / що прямувала / з акваторії / Чорного-Чорного моря [...] (Л. Якимчук); Завжди в тіні чужої слави, / По їхній бік Бородина, / Хиталась в затінку держава, / Мов недорубана сосна. / [...] / Аж ось із чорного світанку, / Зимове пробудивши тло, / Гелікоптер на Бородянку / Свистячим вітром занесло. / [...] / І вже забуті інші смисли, / Бо Бородянка під вогнем. / Хай запанує наше стисле, / Розлоге їхнє оминем* (О. Габович);
- своя дія ↔ чужий локус: *Знов – ісход. Від кривавого Сходу* (В. Яремчук);
- свій локус ↔ свій захисник: *Моїй Чорнобайці / [...] / Триває уже двадцять сьома доба / Цього нелюдського зловісного шалу... / Ген місяць нагострений, схожий на шаблю, / Що міцно тримає козак Чорнобай* (Г. Бокшань);

Б. Семантична: *Гатять по Щастю — / нашому щастю... / Гатять ординці — / орки сучасні* (О. Архангельський).

Як видно з наведених вище прикладів, конотема ‘ворог’ не завжди вербалізована в найменуваннях позаукраїнських локусів. Зауважимо, що її оприявлення має різну силу вияву та може відбуватися й через антропоморфну метафору (*Я ніколи не прощу Росію. / ... Чом відводиш очі, Білорусь?* (О. Ірванець)), і через топонімну характеристику ворога (*У бункерного дракули в меню / Патологічна їжа некрофіла, / Добута з-під ракетного вогню, / Яким нашить орда осатаніла... / Цей виродок — відомий кулінар: / Він в тренді від Алеппо до Охтирки* (П. Чорний); [...] *як ти стрілятимеш у / кривавих хлопчиків із пермі / кривавих хлопчиків з-під іркутська [...] (І. Шувалова)*) тощо.

Попри численні зреалізовані конотації з ядерною семою ‘трагізм’, топоніми-маркери мілітарного простору актуалізують і значення «надія на краще», вербалізоване а) дієсловами із семантикою відновлення (*Місто Марії, наш Маріуполь / В попелі гріє зв'язані руки... / [...] / Місто Марії, о, сили небесні, / З попелу цього місто воскресне!.. (Л. Лазурко); [...] Відбудуємо Харків, Ірпінь і Суми* (Г. Бокшань)) чи інших дій, що символізують мирне життя (*Знов буде літати Гостомель. / Засяє і Буча,*

й *Ірпінь* (А. Листопад)), б) метафорою (*Український світанок зійде над Донецьким кряжем* [...] (П. Вишебаба)) або в) комплексом словесних засобів, наприклад флористичною й одоративною лексикою (*Хай тобі сняться квітучі міста, / Київ каштановий, Харків бузковий, / І Маріуполя сакури та / Місто Херсон у тюльпанах казкових. / Спи, моя ластівко, скоро весна, / Майже весна. І вона неминуча. / Хай тобі сниться рипуча сосна / З міста пахучо-соснового Буча* (М. Савка)).

5. Висновки

Сучасний поетичний дискурс помітно розширив свій топонімний простір новітніми маркерами російсько-української війни, які структуруються в опозицію «свій — ворожий» / «свій — чужий». З'ява таких прецедентних одиниць зумовлена екстралінгвальним чинником, а їх вибір детермінований художніми настановами авторів та особливостями особистого сприйняття трагедії. Найвищу продуктивність у конструюванні мілітарного простору виявляють ойконіми. Закономірно, що топонімі конструкти мілітарного простору послідовно актуалізують семантику мучеництва, страждання, смерті, часто на тлі сакралізації або, навпаки, інфернальних змістових прирощень. Значущими засобами оприявлення новітніх конотацій у таких власних назвах є антропоморфна метафора, ампліфікація, інтердискурсивність.

Авторка розвідки висвітлила лише найзагальніші та найпродуктивніші способи моделювання географічними власними назвами мілітарного топосу в сучасному українському поетичному дискурсі, однак він репрезентує значно більший виражальний потенціал таких онімів. Крім того, ледь не щодня з'являються нові художні твори, а тому топонімний простір української поезії виявляє ознаки відкритості. Усе це зумовлює необхідність подальшого вивчення цього потужного конструкта творчого осмислення війни.

Список використаної літератури

- Баган, М. (2023). Вторинна номінація захисників і ворогів України на тлі російського вторгнення 2022 р.: лінгвоаксіологічний і дериваційний аспекти. *SLAVIA ORIENTALIS*, LXXII (1), 173–190. <https://doi.org/10.24425/slo.2023.145204>.
- Близнюк, К. Р., & Свідченко, Р. О. (2022). Асоціативне поле концепту ВІЙНА у свідомості української молоді. *Закарпатські філологічні студії*, 1 (23), 18–23. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/23/part_1/3.pdf.
- Боева, Е. В. (2018). Українські ономастичні реалії у поетичному дискурсі Миколи Зерова. *Записки з ономастики*, 21, 40–55. <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2018.21.155181>.

- Боева, Е., & Єгорова, О. (2022). Топонімікон у структурі художнього дискурсу Панаса Мирного. В *Літературна творчість Григорія Сковороди й сучасність (до 300-річчя від дня народження)* (с. 108–115). Університет Ушинського. <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/16318>.
- Браїлко, Ю. (2018). Прагматичний потенціал топонімів у поетичному дискурсі Олександра Ірванця. *Записки з ономастики*, 21, 55–73. <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2018.21.155182>.
- Галаур, С. (2019). Регулятивна організація топонімів у сучасному українському художньому тексті. *Лінгвостилістичні студії*, 10, 18–28. <https://doi.org/10.29038/2413-0923-2019-10-18-28>.
- Ганиева, І. Я. (2021). Смысловое многообразие топонимов в азербайджанском и английском художественном стиле. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*, 1 (21), 104–110. <https://doi.org/10.32342/2523-4463-2021-1-21-10>.
- Лукаш, Н. (2021). Текстотвірні функції топонімів у сучасному художньому дискурсі (на матеріалі роману Софії Андрухович «Амадока»). *Філологічні науки*, 34, 80–84. <https://doi.org/10.33989/2524-2490.2021.34.250188>.
- Маліцька, А. (2023). Образи українських міст в антології воєнної лірики «Весна озброєна». У *Новітні тенденції розвитку сучасної гуманітаристики (присвячена світлій пам'яті професора Гром'яка Романа Теодоровича): збірник тез всеукр. наук. конф. (21 березня 2023 року)* (с. 46–50). ТНПУ ім. В. Гнатюка. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/28837>.
- Мельник, Г. І. (2019). Оними у структурі ідіостилю Є. Маланюка (на матеріалі збірки «Перстень і посох»). *Записки з українського мовознавства*, 1 (26), 249–257. http://nbuv.gov.ua/UJRN/zukm_2019_26%281%29_32.
- Мельник, М. Р. (2019). Функції антропонімів і топонімів у збірці «Вибране» Ліни Костенко. *Закарпатські філологічні студії*, 1 (9), 12–16. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/33225>.
- Михальчук, Н., Івашкевич, Е., Ногачевська, І., Набочук, О., & Войтенко, О. (2021). Психолінгвістичні механізми розуміння сучасної поезії майбутніми філологами. *PSYCHOLINGUISTICS*, 30 (1), 139–179. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2021-30-1-139-179>.
- Петренко, Л. О. (2022). Специфіка вербалізації часопросторових образів у сучасній поезії про війну. *Linguistic Bulletin*, 32, 102–109. <https://ling-ejournal.cdu.edu.ua/article/download/4632/4889/11148>.
- Піддубна, Н. (2022). До питання про онімну прецедентність воєнної доби. В *Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. для науковців, викладачів, учителів, здобувачів вищої освіти (м. Харків, 18 трав. 2022 р.)* (с. 182–185). <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7383d08e-68fa-426c-9cc1-6130b7665723/content>.
- Приходько, І. В. (2018). Поетичний текст як особлива форма комунікації (на матеріалі англійськомовної канадської поезії XVIII–XXI століть). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 29 (68 (1)), 48–53. https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/12.pdf.

References

- Bahan, M. (2023). Vtorynna nominatsiia zakhysnykiv i vorohiv Ukrainy na tli rosiiskoho vtorhnennia 2022 r.: lnhvoaksiolohichnyi i deryvatsiinyi aspekty. *SLAVIA ORIENTALIS, LXXII* (1), 173–190. <https://doi.org/10.24425/slo.2023.145204> [in Ukrainian].
- Blyzniuk, K. R., & Skidchenko, R. O. (2022). Asotsiatyvne pole kontseptu VIINA u svidomosti ukrainskoi molodi. *Zakarpatski filolohichni studii*, 1 (23), 18–23. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/23/part_1/3.pdf [in Ukrainian].
- Boieva, E. V. (2018). Ukrainski onomastychni realii u poetychnomu dyskursi Mykoly Zerova. *Zapysky z onomastyky*, 21, 40–55. <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2018.21.155181> [in Ukrainian].

- Boieva, E., & Yehorova, O. (2022). Toponimikon u strukturii khudozhnogo dyskursu Panasa Myrmoho. *V Literaturna tvorchist Hryhorii Skovorody y suchasnist (do 300-richchia vid dnia narodzhennia)* (s. 108–115). Universytet Ushynskoho. <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/16318> [in Ukrainian].
- Brailko, Iu. (2018). Prahmatychnyi potentsial toponimiv u poetychnomu dyskursi Oleksandra Irvantsia. *Zapysky z onomastyky*, 21, 55–73. <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2018.21.155182> [in Ukrainian].
- Ganyeva, I. Ya. (2021). Smyslovoe mnohoobrazie toponymov v azerbajdzhanskom y anhlyjskom hudozhestvennom stile. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelii. Seriiia "Filolohichni nauky"*, 1 (21), 104–110. <https://doi.org/10.32342/2523-4463-2021-1-21-10> [in Russian].
- Halaur, S. (2019). Rehuliatyвна orhanizatsiia toponimiv u suchasnomu ukrainskomu khudozhnomu teksti. *Linhvostylistychni studii*, 10, 18–28. <https://doi.org/10.29038/2413-0923-2019-10-18-28> [in Ukrainian].
- Lukash, N. (2021). Tekstotvirni funktsii toponimiv u suchasnomu khudozhnomu dyskursi (na materialii romanu Sofii Andrukhovych "Amadoka"). *Filolohichni nauky*, 34, 80–84. <https://doi.org/10.33989/2524-2490.2021.34.250188> [in Ukrainian].
- Malitska, A. (2023). Obrazy ukrainskykh mist v antolohii voiennoi liryky "Vesna ozbroiena". *Novitii tendentsii rozvytku suchasnoi humanitarystyky (prysviachena svitlii pam'iaty profesora Hrom'ia Romana Teodorovycha): zbirnyk tez vseukr. nauk. konf. (21 bereznia 2023 roku)* (s. 46–50). TNPU im. V. Hnatiuka. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/28837> [in Ukrainian].
- Melnyk, H. I. (2019). Onimy u strukturii idiosyliu Ye. Malaniuka (na materialii zbirky "Persten i posokh"). *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva*, 1 (26), 249–257. http://nbuv.gov.ua/UJRN/zukm_2019_26%281%29_32 [in Ukrainian].
- Melnyk, M. R. (2019). Funktsii antroponimiv i toponimiv u zbirtsi "Vybrane" Liny Kostenko. *Zakarpatski filolohichni studii*, 1 (9), 12–16. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/33225> [in Ukrainian].
- Mykhalchuk, N., Ivashkevych, E., Nohachevska, I., Nabochuk, O., & Voitenko, O. (2021). Psykholinhvistychni mekhanizmy rozuminnia suchasnoi poezii maibutnimy filolohamy. *PSYCHOLINGUISTICS*, 30 (1), 139–179. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2021-30-1-139-179> [in Ukrainian].
- Petrenko, L. O. (2022). Spetsyfika verbalizatsii chasoprostorovykh obraziv u suchasni poezii pro viinu. *Linguistic Bulletin*, 32, 102–109. <https://ling-ejournal.edu.edu.ua/article/download/4632/4889/11148> [in Ukrainian].
- Pidubna, N. (2022). Do pytannia pro onimnu pretsedentnist voiennoi doby. *V Suchasni filolohichni i metodychni studii: problematyka i perspektyvy: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. dlia naukovtsiv, vykladachiv, uchyteliv, zdobuvachiv vyshchoi osvity (m. Kharkiv, 18 trav. 2022 r.)* (s. 182–185). <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7383d08e-68fa-426c-9cc1-6130b7665723/content> [in Ukrainian].
- Prykhodko, I. V. (2018). Poetychnyi tekst yak osoblyva forma komunikatsii (na materialii anhliiskomovnoi kanadskoi poezii XVIII–XXI stolit). *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriiia: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*, 29 (68 (1)), 48–53. https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/12.pdf [in Ukrainian].

Матеріал надійшов 31.08.2023

